

TRADITIONAL AND NEW TRENDS IN IRISH GEOGRAPHY

by D. Lóczy

S u m m a r y

Geographical research in the Republic of Ireland and Northern Ireland benefits from the common language and close links with Great Britain, but also suffers from the location of the island in the 'shadow' of its big neighbour. The geographical setting has ever been influential on the development of trends in research, mostly focused on university departments (Fig. 1).

In physical geography the study of landforms plays a leading role with karst and coastal geomorphology being the most intensively studied fields. Some *karst* features like turloughs are exclusively found in Ireland. While some decades ago most of the papers on karst dealt with the description of caves, today more and more are concerned with karstification processes and the statistical distribution of karst features. On an island it is natural to have advanced *coastal* geomorphological investigations, primarily centred on accumulative forms (beaches, bars, spits) and the coastal material transports producing them. Quaternary deposits and peat-bogs are two broad groups of accumulations favouring the development of *landslides* and bursts. (The extensive bogs are naturally sites of many complex environmental investigations.)

The results of studies directed at *general landscape evolution* are summarized in two comprehensive monographs (WHITTOW, J.B. 1975; HERRIES DAVIES, G.L. and STEPHENS, N. 1978). (Author has to comment here that we still lack such geomorphological text-books for Hungary which could also serve as field-guides for the broad circle of friends of geology and geography.) The history of glaciation and evolution of periglacial landforms on the island have been studied in detail and recently much emphasis is laid on applying modern dating techniques. Modern dating methods also revolutionized another important research area, the study of *cultural landscapes*. Human influence on palaeoecological conditions is now precisely dated for many parts of Ireland. The results are applied in nature conservation.

Human geography is dominated by *historical* investigations supported by the findings of *toponym* studies. (Much can be learned from the Irish in this respect.) In an *agricultural* country the distribution of agricultural activities and rural *social geography* naturally emerge as important topics for research. Regional planning dates back to the plantations (17th century) and its significance is only underlined by the increased attention paid to underdeveloped regions following 1973, when the Republic of Ireland joined the European community.

In cartography Hungary is better supplied with detailed topographic maps than Ireland but computer mapping is more advanced in the island country. The overview of geography in Ireland is thought to be not without a message to Hungarian geographers.

Translated by the author

Lorenz, K.: A civilizált emberiség nyolc halálos bűne. - IKVA Könyvkiadó, Sopron. 1988. 102 old.

Ismét egy ragyogó könyv, amelyet 1973-as müncheni megjelenése után 15 évvel vehetett csak kézbe a hazai olvasóközönség. Igazán kár a nagy késcdelemért, hiszen a szerző világhírű etológus, akinek valamennyi magyar nyelven megjelent műve osztatlan népszerűségnek örvend.

Konrad LORENZ ezúttal túllép az általa művelt tudományág keretein, s a széles látókörű természettudós aggodalmával figyelmeztet a civilizációs fejlődést elembertelenedéssel fenyegető folyamatokra. Így mondanivalója a társadalommal és annak földrajzi környezetével foglalkozók számára sem lehet közömbös. Melyik is ez a nyolc bűn, amely a szerző szerint hallatlan veszélyeket hordoz magában jövőnket illetően?

Az első a *túlnépesedés*. Hála az orvostudomány csecsemők millióinak életét megmentő vívmányainak, Földünk lakosság száma túlhaladta az 5 milliárdot, s a növekedésnek koránt sincs vége. Az egyes országok közötti gazdasági fejlettségbeli különbségek fokozódása viszont már ma is milliókat kényszerít elvándorlásra, szülőföldjük elhagyására. A nélkülözéstől és az éhínségtől való félelem elharapódzása nemzetközi méretű népvándorlást indított meg a gazdag Nyugat felé, pedig a szegény országokból való tömeges menekülés a fejlett országok társadalmára sem lesz jótékony hatással.

Különösen fokozza a feszültséget a nagyvárosok embertömegének a menekültekkel való további duzzadása s a zsúfoltság növekedéséhez már „az embertelenség gonosz lechete tapad”. A tartós túlnépesedés vagy a gazdasági krízishelyzetek elhúzódása pedig a működőképes társadalom bomlásának felgyorsulását idézheti elő.

A második bűn az *életér elpusztítása*. A természet- és környezetvédelem helyzetét figyelemmel kísérők számára LORENZ efféle aggályai nem hatnak az újdonság erejével. Ha a növekvő lélekszámú emberiség túlságosan hosszú időn át úti a jelenlegihez hasonló méretű rablógazdálkodását a Föld javaival (főként a vékonyka bioszféra kincseivel), ökológiai összeomlással fenyegeti önmön létét. Látszólag egyelőre semmi vesz, ám amikor a környezetpusztítás negatívumait már mindennapi életünk romló minőségén át a saját bőrünkön fogjuk érezni, valószínűleg késő lesz ahhoz, hogy a folyamatot visszafordítsuk. A tönkretett természeti környezet látványa az emberi lélekre is rossz hatással van, maga a pusztítás pedig sokakat agresszív viselkedésre ösztönöz. A sivár környezet forrása az esztétikai silányságnak, az erkölcsi eldurvulásnak, elősegíti a széppel szembeni érzéketlenség eluralkodását, az ember lelkivilágának beszűkülését és leépülését.

Értelemten és egyre nagyobb iramú *versenyt futunk önmagunkkal*, aminek mértéke már bűn — állítja a szerző. A modern sikerembert feszített munkatempója oly mértékben igénybeveszi, hogy embertársainak valóban értékes tulajdonságaira, az életet széppé tevő dolgokra már nincs ideje figyelni.

A versenytárs teljesítményeinek túlszámolására irányuló folytonos ösztönzés igen könnyen vezet a fogyasztói társadalom elvakult pénzsovárságához és a nemzetközi méretűvé váló versengés hajszájához, miközben a konkurenciától való lemaradás lehetősége permanens rettegésben tartja a versenyzőket. Amennyiben az élet minden területére kiterjedő verseny éleződése marad a társadalmi haladás kritériuma, akkor ez önmagában is elegendő lesz az emberi lélek tönkretételéhez, az „ostoba fogyasztók” tömegének állandó gyarapodásához.

A negyedik bűn, az *emberi érzelmek fagyhalála* az előző három egyenes következménye. Ha a körülöttünk nap mint nap nyüzsgő embertömegtől nem tudjuk megfelelő ideig távol tartani magunkat, ha művi környezetben, különféle gépekkel körülvéve, azoknak kiszolgáltatva telnek napjaink, ha a feszített, teljesítmény-orientált élettempó rabjaivá leszünk, akkor a másik emberre érzelmileg már nem lesz szükségünk (pusztán az általa előállított termékre vagy szolgáltatásra). Az ilyenfajta élet nélkülözni fogja a tartós emberi kapcsolatokat, egymás megbecsülését és szeretetét, a másik ember nehézségei iránti fogékonyságot, a segítőkészséget és a szépség élvezetét. A következmény: érzelmi kiüresedés, felszínesség, a társasági életet elborító unalom és a magányosság.

A *genetikai hanyatlás* mint ötödik bűn a társadalom belső kooperációs készségét veszélyeztetni igen komoly mértékben. A piaci versenyen alapuló technokrata társadalom ugyanis kifejezetten bünteti az önzetlenséget, a hasznát nem hajtó emberi áldozatvállalást. Az önmagával törődő egyént viszont odaveti a különféle médiák martalékául. Egyre többen infantilizálódnak, nő a súlyos lelki terheket cipelő, a felnőttként is érelen személyiségű, frusztrációtól és stresszhatásoktól szenvedők száma. Terjednek az antiszociális, mindenféle társadalmi normákhoz való illeszkedést elvető viselkedési módok, nő az agresszivitás és a bűnözés. Egyre kevesebb az olyan tényező, amely a társadalmi együttélés viselkedési normáinak fennmaradását segítené. A gazdasági nehézségek fokozódása növeli a nemzedéki ellentéteket, gyengíti a család oltalmazó erejét. A gazdasági menekültek számának emelkedése idegenyülötletet vált ki a fogadó ország lakosságának jelentős részéből.

A hatodik büntetnek LORENZ a *tradíciók lerombolását* tartja, amely megfoszt bennünket mindattól, ami elődeinkhez és a múlt kulturális emlékeihez köt. Az „eldobható holmik társadalma” a saját jövőjét teszi kétségessé a maradványosság száműzésével és azzal, hogy a múltba kapaszkodó gyökereket kíméletlenül elvagdossa. Láttuk, hogy a történelmi múlt mindenestől való elvetése és megbélyegzése milyen óriási gazdasági és társadalmi károkat okozott Európa K-i felén. Ugyanehhez vezet, ha a tudományt és a kulturális fejlődést a „csak az az érték, ami hasznos” elvének rendeljük alá.

A szerző hetedik bűnként a szabad gondolkodást bénító *dogmák erejének fennmaradását* említi. Ilyen dogmává merevedett tétel pl. a korlátlan gazdasági növekedésbe vetett hit, amely mára igencsak eltorzult, a műszaki fejlettség függvényévé degradálódott, s az ember lelki szükségleteinek kielégítésével mit sem törődik. Így ma az igazi veszélyt a civilizáció kulturális hanyatlása jelenti, amelynek előidézésében a technokrácia és az őt kiszolgáló ökonómusok a fő vétkesek. (A környezetpusztítások elsősorban gazdasági eredetűek.) Számítalan dogmát oltanak az emberekbe a különféle médiák is, körmönfont eszközökkel kényszerítve a befolyásuk alá kerülőket egy szabvány-életvitel és egy sablon-fogyasztói szerkezet kialakítására. Az emberi értelmet átjáró „információs fegyver” az érzelmeket pusztítja a legintenzívebben, kétségessé téve a jövő kihívására való válaszadás hathatóságát.

Első pillantásra meglepőnek tűnhet, hogy a nyolcadik bűnként megjelölt *atomfegyverkezést* LORENZ a legkevésbé veszélyes dolognak tartja, noha a civilizáció leggyorsabb pusztulását egy atomháború idézhetné elő. Igaza van, hiszen a fenyegetés elhárítása majdhogynem „pofonegyszerű”: nem kell gyártani atomfegyvereket, a meglévőket pedig meg kell semmisíteni. Csupán kollektív akarat kérdése az egész.

Ám jogos aggodalmat okoz, hogy az emberiség kollektív ostobasága még a 3. évezred küszöbén is akkora, hogy e nyilvánvalóan rövid idő alatt megoldható problémával sem tud még jó ideig megbirkózni. Ezek után vajon mire számítsunk az előző hét bünt illetően...?

LORENZ könyve — hasonlóan A. PECCEI, L. MUMFORD, LÁSZLÓ E. és a többi emberiségföltő gondolkodó munkáihoz — súlyos tartalmat hordozó mű. Belőle a humanista tudós emberséget és mindenfajta életet féltő szeretete hallatszik ki, miközben szinte minden mondata szegélykiáltás a tenniakaróhoz: mentünk meg a civilizációt, amíg nem késő! Hogy felhívásának lesz-e foganatja, az csak a következő évezredben fog eldőlni. Reméljük, pozitív végkifejlettel!

TINER TIBOR